

Demokratik Yerinden Yönetim, Sivil Toplum ve Yerel Yönetimler

Mustafa ÖKMEN*

Giriş

Kent, yönetim ve siyaset kavramları uzunca bir tarihi gelişim süreci sonunda, demokrasi ve ona ilişkin değerlerle hep içe içe olagelmıştır. Özgürlük, eşitlik, etkinlik ve ortak yarar gibi yerel yönetim değerleri ile demokrasi değerleri birbirini tamamlayan kavramlar olarak ortaya çıkmışlardır. Demokrasi, yerel yönetim ve siyaset kavramlarının kesiştiği bir nokta olarak, bununla ilgili tartışmalarda önemli bir yere sahiptir. Bu bağlamda yerel yönetimler kimilerince, demokrasi okulu, demokratik toplumun oluşması için merkezi devlet iktidarını sınırlayan bir güç, katılım ve temsilin en iyi gerçekleştiği kurumlar olarak gösterilirken, kimilerince de tarihin bir döneminde ortaya çıkmış devlet kurumları olarak görülür. Hatta yerel yönetimlere, ortaçağda burjuvazinin ve aristokrasinin ayrıcalık kazanmak için oluşturduğu birimler gözüyle bakılmıştır. Ama yerel yönetimler tarihin bir döneminden sonra vazgeçilmez kurumlar olmuştur.

Günümüzde ise sanayi toplumunun dinamiklerinde meydana gelen değişmelere paralel olarak, yerel yönetim-siyaset ilişkileri yeni boyutlar kazanmaya doğru gitmektedir. Özellikle, devletin yapısal ve işlevsel yönü ile ilgili tartışmalar bağlamında demokrasiye ilişkin değerler ve yapılanmalar sorgulanmakta, temsili demokrasiden çoğulcu demokrasiye geçişe karşılık gelen pluralist düşünceler önem kazanmaktadır.

Yerel Yönetim, Demokrasi ve Sivil Toplum

Kökeni, eski Yunandaki demos (halk) ve krotos (yönetim) kelimelerinin birleşmesinden oluşan democratia kelimesine dayanan demokrasi,

birçok düşünür tarafından farklı biçimlerde tanımlanmış, ele alınmıştır. “Çoğunluğun yönetimi, oy hakkı olan kimselerin önemli kararları çoğunlukla karara bağlaması”¹, “Halkın iktidarı”², halk tarafından yönetim gibi tanımlamaların hepsindeki ortak öge, hükümet etme ve yönetim ile ilgilidir. Yurttaşların kendilerinin oluşturdukları kurallara uymak konusundaki hak ve görevleri ile kendilerini siyasal olarak eşit kabul etmeleri de bu tanımların diğer ortak öğelerini oluşturmaktadır.

Klasik Yunan’ın doğrudan demokrasiyi içeren kent-devletinden, İtalyan Rönesansı kent-devleti cumhuriyetçiliğine, Batı’da temsili hükümet teorisinin ortaya çıkışından halk meclisleri düşüncesine kadar, tarih boyunca değişik köklerden beslenen demokrasi, gerek tarihi gelişim bağlamı içinde ve gerekse günümüzdeki uygulamaları açısından, değişik anlamlara sahip olmuştur. Demokrasi, iki bin yıllık tarihi gelişim süreci içinde, uzun süre, kent-devleti demokrasisi, halkın yönetime doğrudan katılımına dayalı bir tür siyasal düzen olarak algılanmıştır.³

Kent, yönetim ve siyaset kavramları uzunca bir tarihi gelişim süreci sonunda, demokrasi ve ona ilişkin değerlerle hep içe içe olagelmıştır. Özgürlük, eşitlik, etkinlik ve ortak yarar gibi yerel yönetim değerleri ile demokrasi değerleri birbirini tamamlayan kavramlar olarak ortaya çıkmışlardır.

* Doç. Dr., Celal Bayar Üniversitesi, Salihli MYO Yerel Yönetimler Programı

1 C.Northcote Parkinson, Siyasal Düşüncenin Evrimi (Çev.M Harmanca), Remzi Kitapevi, İstanbul, 1984, s.174

2 Giovanni Sartori, Demokrasi Kuramı (Çev. D.Baykal), Ankara, 1982, s.1

3 Selahattin Yıldırım, Yerel Yönetim ve Demokrasi, İIULA-EMME YAYINI, İstanbul, 1994, s.19

Çağımızda doğrudan demokrasinin devlet yönetiminde uygulanmasının zorluğu bir gerçek olarak kabul edildiği için, özellikle 18. yüzyıldan itibaren dikkatler temsili demokrasi üzerine çevrilmiş ve bunda da Fransız devriminden kaynaklanan özgürlük, eşitlik ve kardeşlik gibi değerlerin önemli bir etkisi olmuştur. İşleyiş ve boyutları bakımından tarihi köklerinden önemli farklılıklar gösteren günümüzün temsili, dolaylı, ulus-devlet demokrasisi ağırlıklı olarak 19. yüzyılın ürünüdür. Robert Dahl'a⁴ göre, bugün, demokrasi fikri evrensel bir yaygınlık kazanmıştır. Çoğu rejimler, demokrasi adı üzerinde bir tür iddia ileri sürmektedirler ve böyle yapmayanlar da, çoğu kez kendi özel demokratik olmayan yöntemlerinin nihai demokrasiye giden yolda zorunlu bir aşama olduğunu vurgulamaktadırlar. Günümüzde diktatörler bile, meşruluklarının vazgeçilmez bileşenlerinden birinin, demokrasi dilinden alınan bir veya iki tutam söz olduğuna inanıyor gibi görünmektedirler.

Eflatun'dan günümüze kelimenin farklı boyutları, anlamları üzerinde tartışılan demokrasiye bugün de çeşitli düşünürler farklı anlamlar y kleemektedirler. Bu bağlamda, klasik demokrasi, liberal demokrasi, sosyal demokrasi gibi ayrımlara gidilmektedir. Yine bu noktada eleştiriler getiren Dahl'a göre, "ulusal ölçekteki temsili demokrasi, yalnızca ulus-devlete demokratik görüntü sağlamayı amaçlayan ve el çabukluğu yolu ile asıl demokrasiyi gasp edip, ona 19. yüzyıl-

da bir çeşit el koyan ve iki bin yıllık tarihi geleneği yok kabul eden bir yerine geçme girişimidir."⁵ Günümüzde, temsili demokrasiden çoğulcu demokrasiye geçişi savunan ve o yönde düşünceler geliştiren düşünürlerin sayısı artmaktadır.

Bireylerin, yurttaşların temel demokratik hak ve özgürlükleri, yönetime katılım ve temsil, hukuk devleti, çoğulculuk, şeffalık ve insan hakları gibi ilke ve değerlere

sahip demokrasi ile insanın özgürleşmesinde, kurumların demokratik yönetime yatkınlığı ve demokrasinin yaşanabilmesinde, insanların demokratik eğitim kazanabilmelerinde birincil öneme sahip yerel yönetimler arasında yakın bir ilişki vardır. Katılma ve temsil gibi,  ağdaş demokrasinin temel niteliklerinin bu kuruluşlarda yaşayabilmesi de bu ilişkiyi g clendirmektedir. Ancak, Mill, Tocqueville ve Hill gibi düşünürlerin bu yöndeki fikirlerinin yanında Langrod gibi, çoğunluk kuralı, eşitlik, herkese eşit ölçüler uygulama gibi ilkeleri içeren demokrasi ile yerel yönetim prensiplerinin çatıştığını savunan düşünürler de bulunmaktadır.

Çağımızda da pek çok düşünür, yerel yönetimlerin, demokrasi ile zorunlu ilişkisini savunmaktadır. Buna Hill ve Lipson gibi düşünürler de örnek gösterilebilir. Bu savlar, yerel yönetimler olmadan demokrasi olmaz sonucunu ortaya çıkarmasa da, en azından  ağdaş demokrasilerin kurulması ve gelişmesinde yerel yönetimlerin önemini ortaya koymaktadır.⁶

Tarihi gelişim süreci içinde yerel yönetim düşüncesinin ana temellerini liberal değerler oluşturmuştur. "Kapitalizm, ulus-devlet ve liberalizmin aynı ortak felsefi paradigmaya ve dolayısıyla aynı ortak epistemolojik pozisyona dayandığı"⁷ göz önüne alınırsa, aslında bu normaldir. Bu bağlamda ortak çakışma noktasını ise, liberal demokrasi kavramı oluşturmaktadır ki, gelenek söylemi ve köken tartışmaları bağlamında yerel yönetimin temel değerleri ile büyük oranda örtüşmektedir. Bu konuda, "kişilere yasaklanmayan her şey müsaade edilmiş demektir, iktidarlar için ise, izin verilmemiş her şey yasaklanmıştır"⁸ diyen Benjamin Constant ile " zg r toplulukların gücünü kom nlerde bulan, bilim yaşamı için ilkokulun fonksiyonu ne ise özgürlük açısından komün kuruluşlarının rolü odur"⁹ diyen Alexis de Tocqueville'in katkıları da büyük önem taşımaktadır. İdari adem-i merkeziyetçilikten yana olan Constant'a göre kitlelerin etkisini azaltmak için sınırlı oy gerekirken, Tocqueville'ye göre, özgürlük, biri adem-i merkeziyet sistemi, öbürü ise siyasal, ekonomik ve aynı zamanda bilim ve sanat alanlarında çeşitli dernekler, birlikler kurulmak suretiyle kurtarılabilir. Yine Tocqueville'ye göre, yerel  zg rl k, Amerika'da, bizzat halk egemenliği teorisinden çıkar ki bu anlamda yerel yönetimler, merkezi idareye nispetle ve kütle halinde ele alınırsa bu teorinin tatbik edildiği bütün birimlerin en önemlisidir.¹⁰

Tarihi gelişim süreci içinde yerel yönetim düşüncesinin ana temellerini liberal değerler oluşturmuştur. "Kapitalizm, ulus-devlet ve liberalizmin aynı ortak felsefi paradigmaya ve dolayısıyla aynı ortak epistemolojik pozisyona dayandığı"⁷ göz önüne alınırsa, aslında bu normaldir.

4 Robert Dahl, *Demokrasi ve Eleştirileri* ( ev. L. Köker), Türk Demokrasi Vakfı Yayını, Ankara, 1991, s.2

5 Robert A. Dahl, "The City in the Future of Democracy", *American Political Science Review*, December, 1967, s.953-970

6 Kemal Görmez, *Yerel Demokrasi ve Türkiye*, Vadi Yayını, Konya, 1997, s.62, 63

7 Etyen Mahcupyan, *İdeolojiler ve Modernite*, Yol Yayınları, İstanbul, 1997, s.70

8 Ayferi Göze, *Siyasal Düşünceler ve Yönetimler*, Beta Yayını, İstanbul, 1995, s.244

9 Ruşen Keleş, *Yerinden Yönetim ve Siyaset*, Cem yayınevi, İstanbul, 2000, s.36

10 Alexis de Tocqueville, *Amerika'da Demokrasi* ( ev. T. Timur), T. S. İ Derneği Yayını, İstanbul, 1962, s.27

Yerel yönetim ve demokrasi ile ilgili tartışmaların önemli bir boyutunu sivil toplum konusu oluşturmaktadır. Demokrasinin, öncelikle, göreceli de olsa, devlet ile sivil toplumun birbirinden ayrımını gerektirdiği göz önüne alınırsa bu tartışmaların önemi anlaşılabilir. Sivil toplum, son iki yüzyıldır yoğun olarak kullanılırken, yerel yönetim çok daha eski bir geleneğe ve tarihi geçmişe sahiptir, ancak, son zamanlarda dünyada yaşanan demokratikleşme, değişim eğilimleri ve süreci, sivil toplum kavramını güncelleştirmiş, özellikle yerel yönetim ve demokrasi tartışmalarının önemli bir konusu haline gelmiştir.

Sivil toplum ve siyasal toplum gibi zıt kavramlar, devlet felsefesi konularında çalışmalar yapan büyük düşünürlerin birçoğunun çalışmalarında yer verdikleri, önemle üzerinde durdukları kavramlardır. Machiavelli, Locke, Hegel, Marx, Gramsci bu düşünürlerin belli başlılarıdır. Bunlarda görülen ortak nokta ise, siyasal toplum teriminin devlet ve siyasal kuramları, sivil toplumun da ekonomik ve sosyal güç odaklarını içeriyor olmasıdır.¹¹ Örneğin, Montesquieu ve Machiavelli gibi düşünürlerce “ara yapılar, ara tabaka ya da kuruluşlar” biçiminde algılanan sivil toplum; Hegel’e göre “merkezi devletten bağımsız olarak hareket edebilen, mülkiyet haklarına dayalı ve özünü örgütlenme özgürlüğünün oluşturduğu” bir yapılanmayı anlatan bir kavramdır; Marx’a göre “maddi varlık koşulları, tüm tarihin gerçek kaynağı, ocağı ve sahnelenişi”dir sivil toplum. Durkheim’e göre “ikincil yapıları”, Weber’e göre ise “özerk yetkili tüzel kuruluşları” ifade eder. Gramsci ise, “genellikle özel diye anılan organizmalar bütünü ve bir üst-yapısal olanak” olarak görür sivil toplumu. Bütün bu bakış açılarının sonunda sivil toplumu, devlet dışındaki tüm kuruluşları içeren, devletçe düzenlenmeyen sosyal ilişkiler alanı olarak düşünebiliriz.

Sivil toplumla ilgili bu görüşlerin yanında asıl tartışma akademik planda, yerel yönetimin bir sivil toplum kuruluşu olup olmadığı konusu ile ilgili olarak devam etmektedir. Sivil toplumun ilk kuramcılarında olan Hegel, Hukuk Felsefesi adlı eserinde, yerel yönetimin (belediye) sivil toplumun bir parçasını oluşturduğunu ve yerel özerkliğin devlet müdahalesine karşı titizlikle korunması gerektiğini açıkça belirttiği gibi, sivil toplum kuruluşları analizinde, yerel yönetim ile diğer özel kurum ya da kuruluşlar arasında hiçbir ayrım yapmaz.¹²

Yerel yönetimler ve özellikle belediye kurumu, sadece bir kentte yaşayan kişilerin ortak ihtiyaçlarının etkin bir biçimde karşılanması için yolu de-

ğil, merkezi devlet anlayışına karşı sivil toplum geleneğinin sürdürülmesi anlamında ele alınacak olursa, Batı’da bir sivil toplum kurumu olarak gelişmiştir denilebilir. Hatta, sivil toplum devlet ayrımına dayanarak Magnusson, belediyelerin devletin değil, sivil toplumun bir parçası olduğunu ve belediye özerkliğinin bireyler ve özel korporasyonlar gibi, 19. yüzyılda devlet karışımına karşı olduğunu belirtmiştir.¹³ Günümüzde de yerel yönetimlerin gelişmesi bir sivil toplum fonksiyonu açısından demokratik toplumun bir gereği olarak ele alınmaktadır.

Yine de yerel yönetimlerin bir siyasal toplum kurumu mu yoksa sivil toplum kurumu mu olduğu hala tartışılmaktadır. Belediyeleri bir sivil toplum kuruluşu olarak gören düşünürler oldukça fazladır ve bunlardan bazıları siyasal iktidarın politizasyonu karşısında yerel yönetimlerin özerkliğini korumayı amaçlamaktadırlar. Bu konuda, Selahattin Yıldırım, yerel yönetimlerin kamu tüzel kişisi olma yönlerine dikkat çekerek, siyasal toplumun bir parçası olduklarını vurgularken, Ruşen Keleş ise, yerel yönetimlerin, hem siyasal yapımızın temel öğeleri olduğunu, hem de gerçek anlamda özerk olmadıkları için sivil toplum kuruluşu olarak sayılmalarına olanak olmadığını savunmaktadır.¹⁴

Batı’da uzun süren bir süreç sonucunda oluşan yerel yönetim geleneği, bugün yerel yönetimlerin bir sivil toplum kurumu olarak görülmesine ve bu durumun toplumda demokrasinin bütün kurumları ile işleminde önemli bir rol oynayacağını düşünülmesine yol açmıştır. Ülkemizde ise yerel yönetimler halka dayanan sivil toplum kurumlarından çok, devletçe tepeden inme kurumlar olarak oluşturulmuş ve bu kurumlar halk tabanına dayanmamıştır.¹⁵ Genel olarak Batı ve Batı dışı toplumlar arasındaki demokrasi tecrübesi bağlamındaki farklılıklar, Türkiye özelinde de ve özellikle yerel yönetim geleneği boyutunda kendini göstermektedir.

Demokratik yerel yönetim anlayışı, yerel yönetimin kendi gücünü ya da iktidarını kendiliğinden bir amaç olarak değil, fakat sivil toplum içindeki diğer grup ve toplumsal hareketlerle paylaşarak kendisini en azından, devlet ile sivil toplum sınırlarında konumlandırmasını gerektirir.

11 Ruşen Keleş, “Yerel Yönetimler, Sivil Toplum Örgütlenmesi ve Demokrasi”, Mülkiyeliler Birliği Dergisi, 1990, s.321-329

12 Selahattin Yıldırım, Yerel Yönetim ve Demokrasi, s.33, 41

13 Kemal Görmez, Yerel Demokrasi ve Türkiye, s.65

14 Ruşen Keleş, Yerinden Yönetim ve Siyaset, s.58

15 Yakup Bulut, “Belediye Yönetiminin Yeniden Düzenlenmesinde Gündemden Düşmeyen Konular”, Türk İdare Dergisi, Sayı: 413, s.179

Bununla birlikte, bugün geline nokta, demokratik yerel yönetim anlayışı, yerel yönetimin kendi gücünü ya da iktidarını kendiliğinden bir amaç olarak değil, fakat sivil toplum içindeki diğer grup ve toplumsal hareketlerle paylaşarak kendisini en azından, devlet ile sivil toplum sınırlarında konumlandırmasını gerektirir. Başka bir deyişle, zor da olsa, yerel yönetimler sivil ruhlu siyasal kurumlar olarak varlıklarını devam ettirmelidirler.

Özellikle yerel yönetimlerin demokratikle tirilmesi açısından, yerel siyasetin sağlıklı işlemesi ve bütün aktörlerin, fonksiyonlarını etkin bir biçimde yapabilmeleri için, bireysel ve toplumsal hak ve özgürlüklerin serbestçe kullanılması¹⁶ ve bu yönetimlerin, yönetim süreçlerini başta sivil toplum kuruluşları olmak üzere kentsel paydaşlarla işbirliği içinde yürütmesi gerekmektedir.

Yerel Demokrasi Ya da Demokratik Yerel Yönetim

Bir ülkede toplumun tümünü kapsayan siyasal sistemin demokrasi olmadığı dönemlerde, yerel demokrasiden veya demokratik yerel yönetimden kolay kolay söz edilemeyeceğini öncelikle belirtmek gerekir. Ancak gerek ABD’de olduğu gibi demokratik rejimin oluşum sürecinde, gerekse var olan sistemlerin demokratikle mesinde yerel yönetimlerin büyük katkıları olmuştur.¹⁷

Tarihi süreç içinde ele alındığında kökenini, bir tür yerel yönetim olan

kent devletinin oluşturduğu demokrasi- nin, yerel yönetimlerle ilgisi tarih boyunca devam ettiği gibi bugün de çeşitli bağlamlarda devam etmektedir.  zg rl k, eşitlik ve etkinlik bu i- ki kavramın, değerler bazında ortak noktalarını oluşturmaktadır. Bu ortak noktaların anlamlılığını koruması ve fonksiyonel olarak kalabilmesi ise daha çok değişen ve gelişen anlayışların bu bağlamda etkili olması ile ilgilidir.  l- l devletin tek egemen güce dayanan demokrasi anlayışından, çoğulcu

demokrasiye, merkeziyetçilikten adem-i merkeziyet ili e doğru geçişin gündemde olduğu ve tartı ıldı ı bir ortamda yerel demokrasi ya da demokratik yerel yönetim gittikçe daha önemli hale gelmektedir. Özellikle R. Dahl’ın  o ulculu u içeren düşünceleri bu konuda öncülük görevi görmektedir. Küçük yönetim birimlerinde doğrudan temsil ve yönetime katılmanın daha kolay olacağını, demokrasi ile ilgili uygulamaların daha küçük yönetim birimlerinde daha kolay olabilece ini¹⁸ savunan R.Dahl, bu görüşleriyle yerel demokrasiye dikkat çekmektedir.

Özellikle Batı Avrupa merkezli olarak ortaya çıkan yerel, demokratik ve katılımcı yönetim anlayışı, gelecek yıllarda toplumların sağlıklı bir dönüşüm yaşaması, baskıcı merkeziyetçilikten demokratik  o ulculu a geçilebilmesi ve desantralizasyon eğilimlerinin g   kazanması bağlamında ana tartışma konularından biri haline gelmektedir.¹⁹ Halkı doğrudan ilgilendiren, günlük hayatla ilgili önemli, birincil konuların gündemi oluşturduğu, halka yakın olarak işleyen daha küçük ölçekli bir dünyayı anlatan yerel demokrasi bugün, yalnız Avrupa’da değil bütün dünyada dikkatleri üzerine çekmekte ve tartışılmaktadır.

Avrupa’da yerel yönetimlerle ilgili 1970’lerin anlayışını yansıtan ve büyük olanın güzel olduğunu vurgulayan d   nceler²⁰ bugün de i mekte ve küçük güzeldir anlayışı  ne çıkmaktadır. Bu ise, demokratik liberal sistemlerde, genellikle merkeziyet ili e bir alternatif arayışın ve merkezi iktidarın gücünün artmasına bir tepkinin sonucunda gündeme gelen²¹ demokrasi ve yerel yönetim ilişkisini veya bir başka deyişle yerel demokrasi kavramını güçlendirmektedir.

Günümüzde yerel yönetimler, siyasal olgunlu un gelişmesi, demokratik anlayışın benimsenmesi ve ülke barı ına katkı sağlanması yönünden çok önemli kuruluşlardır. Bu yönetimlerde gösterilecek başarı, demokratik anlayışın gelişmesine ve ülke düzeyinde bu alanda bir barı  l ortamın oluşturulmasına yardımcı olacaktır. Bundan dolayı artık hemen hemen her ülkede, yerel yönetimlere demokrasinin önemli kurumları olarak bakılmaktadır. Çünkü yerel yönetimlerin en önemli özellikleri arasında, halkın kendi kendini yönetmesine imkan verebilen kurumlar olmaları gelmektedir. Dolayısıyla yerel yönetimler demokrasinin başlıca öğeleri kabul edilen, halkın yönetime katılması, çoğunluk ilkesi, yöneticilerin danı maya önem vermeleri, daima hesap verebilme sorumluluğu içinde bulunmalarını hissetmeleri gibi değerleri içinde bulundurarak de-

Yerel yönetimler, siyasal olgunlu un gelişmesi, demokratik anlayışın benimsenmesi ve ülke barı ına katkı sağlanması yönünden önemli kuruluşlardır. Bu yönetimlerde gösterilecek başarı, demokratik anlayışın gelişmesine ve bu alanda bir barı  l ortamın oluşturulmasına yardımcı olacaktır.

16 Selçuk Yal ında , “Bitmeyen Sefoni: Yerel Yönetimler Reformu”, Amme İdaresi Dergisi, C.26, S.1, Mart, 1993, s.65

17 Kemal Görmez, Yerel Demokrasi ve Türkiye, s.63

18 Robert A.: Dahl, “The City in the Future of Democracy”, Political Science Review, Vol: 61, December, 1967, No:4, s.355

19 S.Yıldırım, A. Duben, C. Titiz, Strengthening Local Government and Democracy, IULA-EMME Yayını, İstanbul, 1993, s.77

20 D. Burns, R. Hambleton, P. Hoggett, The Politics of Decentralisation, MacMillan, London, 1994, s.13

21 Arif Eren in, “Yerel Demokrasi ve Yeni Yaklaşımlar”,  a da  Yerel Yönetimler Dergisi, C.3, S.5, Eyl l , 1994, s.3

mokrasinin işleyebilmesi için önemli bir zemin hazırlamaktadır.²² Yerel yönetimlerin etkinlik, katılım, demokrasi, özgürlük gibi değerlerle birlikte anılmaları, demokrasinin dört temel ilkesi olarak bilinen, çoğunluğun yönetimi, azınlığın haklarının korunması, siyasal eşitlik ve de düzenli olarak seçimlerin yapılması gibi ilkelere uygun olmaları ve bu nedenle de toplumun demokratikleştirilmesi sürecindeki tartışmasız etkilerinden dolayı bu birimlere haklı olarak yerel demokrasi denilmiştir.²³ Yerel demokrasi kavramı, yerel yönetimlerle demokrasi arasındaki ilişkiyi çok iyi ifade etmektedir. Uzun yıllardan beri bu ilişki hem bilim adamlarının hem de düşünürlerin ilgisini çekmekte ve tartışılmaktadır. Görünen o ki, yerel yönetimler ile demokrasi arasında sıkı ilişki gören açıklamalar yoğunluğunu giderek artıracaktır.²⁴

Yerel yönetimler-demokrasi ilişkisi konusunda farklı görüşlere karşın, yerel yönetimler her ülkede farklı dönemlerde yasal ve yönetsel yapının önemli bir unsuru haline gelmişlerdir. Smith'in demokrasiyi, "geleneksel, yerel ve yönetsel kendi kendine yönetmenin kendisidir" şeklindeki tanımı demokrasinin en güzel şekilde yaşanacağı yerin yerel düzeyde olduğu yönündeki görüşü pekiştirmektedir. Ayrıca, Montesquieu kentlerin ayrıcalıklarının krala bırakılması ile toplumda mutlakliyetin kurulmasının sakıncalarını belirterek, ideal devletin ancak yerel topluluklarca kurulabileceğini söylemesi yerel yönetim-demokrasi ilişkisinin ayrılmaz bir bütün olduğunu göstermektedir.²⁵

Bu anlamda demokratik yerel yönetim anlayışı, yerel demokrasinin yerel yönetimlerde tam anlamıyla uygulanması gerektiğini öne süren bir yaklaşımdır. Yerel yönetimin geliştirilmesi ve demokratikleştirilmesi önceleyen bu yaklaşıma göre, "yerel yönetim, yerel topluluk üyelerinin ortak ihtiyaçlarını karşılamak, ekonomik, sosyal ve kültürel zenginliğine ve refahına ilişkin yerel hizmetleri görmek üzere kurulan; bu hizmetleri genel yetki ile, kendi sorumluluğu altında ve yerel topluluğun yararları doğrultusunda yerine getiren; hiçbir ayırım gözetmeden insanı yerel demokrasinin temeli kabul eden; işleyişinde açıklığı, şeffaflığı, insan haklarını, çoğulcu ve katılımcı demokrasi ilkelerini yaşama geçiren; yetkilerin yerel topluluğa en yakın yönetim birimince kullanıldığı, kamu tüzel kişiliğine sahip, özerk ve demokratik bir yönetim"²⁶ olmalıdır.

Burada vurgulanan çağdaş ve evrensel nite-

liklerde bir demokratik yerel yönetim anlayışı, bugün gerek evrensel, gerek bölgesel ve gerekse ulusal düzeylerde ortaya çıkan yerel yönetimlerle ilgili standartlar çerçevesinde daha somut hale gelmektedir. Sonraki bölümlerde ele alınacak olan, BM, Avrupa Konseyi, Avrupa Birliği vb. kuruluşların diğer konularda olduğu gibi, yerel yönetimlerle ilgili ortaya koyduğu ilkeler, standartlar ve yaklaşımlar, günümüzde ülkelerin iç hukuklarının bir parçası olarak yerel yönetimler mevzuatının zenginleşmesini sağladığı gibi aynı zamanda demokratik yerinden yönetim anlayışının yaygınlaşmasına da katkıda bulunmaktadır.²⁷

Sonuç

Günümüzde hızlı kentleşme ve demokratikleşme eğilimleri, kenti siyasal erk paylaşımı için yapılan çalışmaların önemli odaklarından biri haline getirmiştir. Yerel düzeydeki karar alma süreçlerini ve bunları etkileyen faktörleri, ne kamu kurumları sınırları içine hapsedmek, ne de kendi başlarına birer olgu olarak ele almak mümkün görünmemektedir. Diğer bir deyişle, ülke düzeyindeki siyasal karar ve uygulamalarla, kentsel düzeydeki mal ve hizmetlerin, değerlerin paylaşılması anlamındaki kentsel siyaset, hep iç içe olmuştur. Bu çerçevede, küreselleşme sürecinin olumsuzluklarını absorbe edecek, ulusal düzeydeki ekonomik, sosyal ve kültürel değerlerin adil paylaşımına katkıda bulunacak ve yerel değerleri öne çıkaracak birtakım çalışmaların yapılması kaçınılmaz hale gelmiştir. Bu konuda, hem demokratik bir yerel yönetim birimi hem de etkin ve verimli hizmet sunan birimler olarak belediyelere ve diğer yerinden yönetim kuruluşlarına önemli görevler düşmektedir. Bu nedenledir ki, başta belediyeler olmak üzere yerinden yönetim kuruluşları, yerel haklar ve kentli kimliğinin oluşturulmasında önemli roller üstlenmek durumundadırlar.²⁸

Küreselleşme sürecinin olumsuzluklarını absorbe edecek, ulusal düzeydeki ekonomik, sosyal ve kültürel değerlerin adil paylaşımına katkıda bulunacak ve yerel değerleri öne çıkaracak birtakım çalışmaların yapılması kaçınılmaz hale gelmiştir.

22 Nuri Tortop vd., Mahalli İdareler, Nobel Yayını, Ankara, 2006, s.22

23 Kemal Görmez, Yerel Demokrasi ve Türkiye, s.69

24 Yakup Bulut, "Belediye Yönetiminin Yeniden Düzenlenmesinde Gündemden Düşmeyen Konular", s.178

25 M.Akif Özer, "Yerel Demokrasi, Demokratik Yerel Yönetimler ve Yerel Yönetimlerin Demokratikleştirilmesi Kavramlarının Tahlili Üzerine", Türk İdare Dergisi, Sayı: 426, Mart, 2000, s.131

26 Selahattin Yıldırım, Yerel Yönetim ve Demokrasi, s.96

27 Mustafa Ökmen, Bekir Parlak, Kuramdan Uygulamaya Yerel Yönetimler- İlkeler, Yaklaşımlar ve Mevzuat- Alfa Aktüel Yayını, İstanbul, 2008.

28 Mustafa Ökmen, "Salihli Kentsel Alanında Aktörler Arası İşbirliği ve Kalkınma Çabaları", Kentsel Alan Yönetimi Sempozyumu Bildirisi, 15 Ocak 2007, Nazilli